

گنجینه های خطی / ۸

خلاصة الحساب

(الخلاصة في علم الحساب و الجبر و المقابلة)

(نسخه تصحيح شده همراه با متن چاپ سنگی)

تصنيف

بهاء الدين محمد بن حسين العاملي

(۹۵۳ - ۱۰۳۱ هـ.ق.)

تقديم و تصحيح

يوسف بيگ باباپور

با همکاري: مهدي طالعي

نشر مجمع ذخائر اسلامي

۱۳۹۰ خورشیدی

سرشناسه :	شیخ بهائی، محمد بن حسین، ۹۵۲-۱۰۳۱ ق.
عنوان قراردادی :	خلاصه الحساب فارسی
عنوان و نام پدیدآور :	خلاصه الحساب / تصنیف بهاء الدین محمد بن حسین العاملی؛ تقدیم و تصحیح یوسف بیگ بابایور؛ با همکاری مهدی طالعی.
مشخصات نشر :	قم: مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری :	۱۳۰ ص.: مصور.
فروست :	گنجینه های خطی! ۸.
شابک :	۵۰۰۰۰ ریاال: 978-964-988-181-2
وضعیت فهرست نویسی :	فیها
موضوع :	ریاضیات -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع :	هندسه -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
شناسه افزوده :	بیگ بابایور، یوسف، ۱۲۵۷ -، مصحح
شناسه افزوده :	طالعی، مهدی
شناسه افزوده :	مجمع ذخائر اسلامی
رده بندی کنگره :	۱۳۹۰ غ ۸۰۴۱ ش/ق ۳۲۲ Q
رده بندی دیویی :	۵۱۰
شماره کتابشناسی :	۱۳۱۰۱۳۱

کلیه حقوق این اثر تحت قانون کپی رایت بوده و ترجمه یا چاپ تمام یا بخشی از مطالب آن و نیز درج تمام یا بخشی از آنها در ضمن بانکهای اطلاعاتی و تهیه برنامه‌های رایانه‌ای یا استفاده مطالب و تصاویر در اینترنت و دیگر ابزار و ادوات، به هر نحوی، بدون اجازه قبلی ناشر بصورت کتبی، ممنوع می‌باشد.

©MAJMA AL-DAKAAIR AL-ISLAMYYAH, 2011

All rights reserved, No part of this book may be reproduced or translated in any form, by print, internet, photo print, microfilm, CDs or any other means without written permission from the publisher

مجمع ذخائر اسلامی - قم، ایران

خلاصه الحساب

تألیف: شیخ بهاء الدین محمد عاملی مشهور به شیخ بهایی

تصحیح: یوسف بیگ باباپور

همراه با نسخه چاپ سنگی

نشر: مجمع ذخائر اسلامی - قم

چاپ: ظهور

صفحه آرای و امور فنی: سید مسعود جواد آصف آبادی

نوبت چاپ: اول (منتج) - ۱۳۹۰ ش (۲۰۱۱ م)

شمارگان: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۱۸۱-۲

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

ارتباط با ناشر

قم: خیابان آذر - کوی ۲۳ - پلاک ۱ - مجمع ذخائر اسلامی

تلفن: ۹۸۲۵۱۷۷۱۳ ۷۴۰ - دورنگار: ۱۱۱۹ - ۹۸۲۵۱۷۷۰

همراه: ۹۱۲۲۵۴۴۳۵۰

نشانی پایگاههای اینترنتی:

www.zakhair.net www.mzi.ir www.kodna.ir

info@zakhair.net info@mzi.ir info@kodna.ir

برای دریافت نسخه الکترونیکی اثر به سایت مجمع ذخائر اسلامی رجوع کنید.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه مصحح:	
شیخ بهایی و ریاضیات.....	۱۱
آثار ریاضی شیخ بهایی.....	۱۳
خلاصه الحساب، معروف ترین اثر شیخ در ریاضیات.....	۱۷
شروح خلاصه الحساب.....	۱۹
ریاضیات در کشکول.....	۲۶
پی نوشت های مقدمه.....	۲۹
تصویر نسخه چاپ سنگی خلاصه الحساب.....	۳۱

متن خلاصه الحساب:

مقدمه.....	۷۲
------------	----

٧٣.....	الباب الاول : فى حساب الصّاح
٧٣.....	الفصل الاول : فى الجمع
٧٥.....	الفصل الثانى : فى التنصيف
٧٦.....	الفصل الثالث : فى التفريق
٧٨.....	الفصل الرابع : فى الضرب
٨٣.....	الفصل الخامس : فى القسمة
٨٥.....	الفصل السادس : فى استخراج الجذر
٨٦.....	الباب الثانى : فى حساب الكسور
٨٦.....	المقدمة الاولى : [فى الكسور و اصولها]
٨٨.....	المقدمة الثانية : [ايجاد المخرج المشترك]
٨٩.....	المقدمة الثالثة : فى التجنيس و الرفع
٩٠.....	الفصل الاول : فى جمع الكسور و تضعيفها
٩٠.....	الفصل الثانى : فى تنصيف الكسور و تفريقها
٩٠.....	الفصل الثالث : فى ضرب الكسور
٩١.....	الفصل الرابع : فى قسمة الكسور
٩١.....	الفصل الخامس : فى استخراج جذر الكسور
٩٢.....	الفصل السادس : فى تحويل الكسر من مخرج الى مخرج
٩٢.....	الباب الثالث : فى استخراج المجهولات بالاربعة المتناسبة
٩٣.....	الباب الرابع : فى استخراج المجهولات بحساب خطأين

٩٤.....	الباب الخامس : فى استخراج المجهولات بالعمل بالعكس
٩٥.....	الباب السادس : فى المساحة
٩٥.....	مقدمه
٩٧.....	الفصل الاول : فى مساحة السطوح المستقيمة الاضلاع
٩٨.....	الفصل الثانى : فى مساحة بقية السطوح
٩٩.....	الفصل الثالث : فى مساحة الاجسام
	الباب السابع : فيما يتبع المساحات من وزن الارض لاجراء القنوات و معرفة ارتفاع
١٠٠.....	المرتفعات و عروض الانهار و اعماق الآبار
١٠٠.....	الفصل الاول : فى وزن الارض لاجراء القنوات
١٠١.....	الفصل الثانى : فى معرفة ارتفاع المرتفعات
١٠٢.....	الفصل الثالث : فى معرفة عروض الانهار و اعماق الآبار
١٠٣.....	الباب الثامن : فى استخراج المجهولات بطريق الجبر و المقابلة
١٠٣.....	الفصل الاول : فى المقدمات
١٠٥.....	الفصل الثانى : فى المسائل الست الجبرية
١٠٩.....	الباب التاسع : فى قواعد شريفة و فوائد لطيفة لا بد منها لاغناء له عنها
١١١.....	الباب العاشر : فى مسائل متفرقة بطرق مختلفة
١١٧.....	خاتمة

بنام خداوند بخشایشگر

یادداشت ناشر

«گنجینه های خطی» سلسله آثار منتشره ای است که در راستای احیا و نشر آثار و متون مخطوط در موضوعات مختلف منتشر می شود؛ موضوعاتی اعم از علوم ادبی، علوم و فنون (شامل متون پزشکی، نجوم، ریاضیات، فرسنامه و ...)، علوم قرآنی، الهیات، تاریخ و ...

هدف کلی در نشر این آثار، بیشتر جنبه احیا و عمومی کردن میراث مخطوط است؛ نشر آثاری که به علت نادر و کمیاب بودن، و از طرفی اهمیت آن، احساس خلأ نسبت به آن در محافل علمی و تخصصی می شده است.

حتی المقدور، کوشیده ایم تا ضمن ارائه متون به صورت مصحح، با رعایت اصول نگارشی و ویرایشی درست، به معرفی آثار و مصنفین آنها نیز پردازیم. بخشی از این دقتها، بهر حال، به دقت و تلاش مصححان آثار برمی گردد.

اثری که پیش رو دارید «خلاصة الحساب» شیخ بهایی، با موضوع ریاضیات است که مصحح کوشیده ضمن ارائه تصویر نسخه چاپ سنگی آن، با دو نسخه چاپی فؤاد سزگین و دکتر جلال شوقی نیز مقابله کند و متنی درست و بی غلط ارائه گردد. مقدمه ای نیز در معرفی آثار ریاضی شیخ بهایی بدان افزوده شده است. امید که مورد پسند دوستداران میراث مخطوط و محققین تاریخ علم واقع شود.